

Wie vanuit Winsum de brug over het Winsumerdiep oversteekt, komt terecht in het tweelingdorp Obergum. De kerk op de wierde is een staalkaart van middeleeuwse bouwkunst. Het schip is romaans en dateert grotendeels nog uit de 13^e eeuw, de zadeldaktoeren aan de westzijde werd in de 14^e eeuw gebouwd en in de 15^e eeuw kwam het driezijdig gesloten laatgotische koor tot stand. Het mag een wonder heten dat de Obergumer kerk er nog staat, door de eeuwen heen werd ze door vele rampen getroffen. In 1566 door de Beeldenstorm, en in de 18^e eeuw moest de toren grotendeels opnieuw beklampt worden. In de 19^e en 20^e eeuw waren opnieuw ingrepen nodig om de kerk overeind te houden. Het bleek voor kerkelijk Obergum lastig om in de schaduw van het grotere Winsum een eigen bestaan op te bouwen. In 1966 werd Obergum als kerkdorp samengevoegd met Winsum. Twee jaar eerder had de kerkvoogdij aan architectenbureau Olsmeijer in Groningen verzocht een restauratieplan te maken. Met desastreuze gevolgen: vrijwel de hele inrichting werd weggesloopt en in de hoek van het kerkhof op een hoop gegooid; de herenbank was al in 1964 opgestookt. Toen het plan vervolgens door de minister werd afgekeurd, zette nog verder verval in. Als alternatief voor sloop ontstond het idee om een stichting op te richten, en zo werd Obergum de wieg van de Stichting Oude Groninger Kerken.

Restauratie

Na de overdracht in 1969 volgde een ingrijpende restauratie, waarbij de romaanse venstervormen in de noordelijke schipwand werden teruggebracht en de kerk een nieuwe overkapping kreeg. Er kwam een kabinetorgel in het koor van H.H. Hess uit ca. 1775, afkomstig uit de kerk van Terhorne. De preekstoel uit 1780, die de jaren zestig gehavend had doorstaan, verhuisde van de zuid- naar de noordwand. Aan de voorkant van de kuip prijkt een familiewapen dat herinnert aan de schenking ervan door het geslacht Van Nyenhuis, dat de borg De Brake ten oosten van het dorp bewoonde en in Obergum het collatierecht bezat. In de noordoostelijke gevel van het koor is een lengtemaat (ongeveer 4 voet: bijna 1,30 m.) gemetseld in baksteen. Een soort standaardmaat voor de dorpelingen. Van de historische inrichting resteert verder alleen nog een avondmaalstafel, die in 1790 was geschonken door Harmanna Helena van Iddekinge. Geheel in stijl met de rest van de kerk is het marmeren blad gebarsten. Volgens overlevering ontstond de scheur aan het begin van de 19^e eeuw toen een Franse soldaat er met zijn geweerkolf op sloeg. Van oorsprong vormt Obergum een van de drie delen van het dorp Winsum, naast het Winsum ten zuiden van het Winsumerdiep en Bellingeweer, dat op het kerkhof na geheel is verdwenen. Deze drie dorpen lagen elk op een wierde. Aangezien de Hunze oorspronkelijk vrij dicht langs Winsum stroomde, werd het dorp al vroeg een belangrijke handelsnederzetting, die in 1057 markt-, munt en tolrecht kreeg. In 1267 stichtte de orde der dominicanen of predikheren (Ordo Praedicatorum, O.P.) op de wierde van Winsum een van de belangrijkste kloosters van Groningen. In de kloosterkerk, die omstreeks 1600 werd gesloopt, vergaderden in de 16^e eeuw nog de Staten der Ommelanden.

Op hoogte gedacht

Sinds 2007 heeft het kerkhof van Obergum een kunstwerk in het kader van het project Op hoogte gedacht. De maker Pieter Laurens Mol noemde het Les Tranches de Vie (plakjes leven). Alsof een rijtje graven langzaam scheef is gegleden en nu zo is blijven liggen, zo ziet het eruit. Op de bovenrand van elk van die weggeleden stenen staat iets: 'levendig, niet hoogdravend'; 'zeer rustig nogal ingetogen'; 'bestendig'; 'statig en gevoelig'. Aanwijzingen voor muziek en hoe die te spelen?

© Gebaseerd op tekst van Justin Kroese (ODE: 50-jarig jubileum van SOGK 2019), aangevuld met informatie van Peter Hoffer.

© SOGK 2021, herziene versie